

«*A büntető-törvénykönyv magyarázata*». Irta *Edvi Illés Károly dr.* Második teljesen átdolgozott kiadás. Budapest. Révai testvérek kiadása. 1894.

Két kötetet veszünk most e monumentális műből, melyet a nagy tudományú criminalista 1882-től 1889-ig megjelent három kötetes nagy művének a judicatura mai állásának megfelelő kibővítésével bocsátott közre. Az a világos, logikus styl, mely Edvi Illés Károlynak legnagyobb ereje, itt is dicséretesen érvényesül. Fejtegetései szabatosak, a forrásirodalom és a casuistika rengeteg ismeretével támogatvák s a gyakorlati jogásznak oly vezérfonalat szolgáltatnak kezeibe, melynek értéke fölbecsülhetetlen. Igaz, hogy viszont a szerző nem sokat törődik a büntető jogbólseletnek ma inkább, mint valaha, egyre-másra tóduló és sürgős megoldást követelő alap-problemáival. Edvi Illés a büntető-jog tana régi classikus iskolájának híve, s ebben is inkább praktikus jogász, mint theoretikus, inkább élesen distingváló elme, mintsem mélyreható criminologus. De miután munkája első sorban is főleg commentár, tehát «de lege lata» foglalkozik tárgyával, s inkább tájékoztat, mint fejteget, ehhez képest nem is lehet célja új alapelveket állapítani meg, hanem csak a létezőkből construálni a büntettek és delictumok fogalmát. Ezen a téren senki sem otthonosabb nála. Hatalmában van a felsőbbíró-ságok gyakorlatának egész köre, mindaz, a mit a büntető-jogtudomány egyes vitás kérdéseiről önállóan vagy szaklapokban írtak valaha. Bámulatos az a széles olvasottság, melylyel Edvi Illés felőleli kedvencz tárgyát, s az az önálló és biztos ítélet, melylyel a kezei közt levő roppant anyaghalmozat uralja. A magyar tudományosságának igazi dísze ez a vasszorgalommal és roppant tudással végzett kimerítő munka, mely betetőzi összes büntető-jogi szakirodalmunkat. A munka a még sajtó alatt levő 3-ik kötettel együtt 15 frt, díszkötésben 18 frt lesz.

* * *

«*Az 1843/44-ik évi magyar országgyűlési alsótábla kerületi üléseinek naplóját*» írta meg és adta ki hat kötetben a Franklin-társulatnál Kovács Ferencz, egyike azon még élő keveseknek, kik törvényhozásunk e nagy reform-korszaka működő emberei és tanúi valának. A szerző, közéletünk egyik tisztelt

alakja, Csongrád megye volt alispánja és egykor Hódmezővásárhelynek is országgyűlési képviselője, az 1843/44-iki országgyűlésen Klauzál Gábor oldalán volt tagja az országgyűlési ifjúságnak, s mikor a M. Tud. Akadémia 1885 elején elhatározta, hogy eddig még lappangó országgyűlési emlékeink megmentésére és nyilvánosságra hozására a törvényhatóságokhoz felhívást intéztet, az érdemes veterán író és politikus, agg napjai daczára nem vonatkozott ifjúkori följegyzéseit részint csoportosítva, részint még élő kortársak jegyzeteiből és emlékezetéből kiegészítve. Közrebocsátani. Nagy és fontos anyagot ölel fel az így létrehozott mű, egész sorozatát azon reformalkotásoknak, melyek az átmenetet modern államéletünkre bevezették, ide tartozik a zsidó-emancipatio, a magyar nyelv, a vegyes házasságok, az országgyűlési napló, az első magyar büntető törvénykönyv, a váltó- és csőd eljárás szabályozásának kérdése is, hogy csak a legnevezetesebbeket említsük. A szabadelvűségért vívott fényes harcok dicső bajnokai: egy Beöthy, egy Bezerédy, Szemere, Klauzál, Palóczy, Ghyczy, Szentkirályi stb. (Deák az egész országgyűlésen nem volt jelen) nevek jelzik törvényhozásunk ezen úttörő irányát. Nagy halára kötelezte Kovács Ferencz a magyar történeti és politikai irodalmat, mikor fényes szellemök emlékeit, eszméik hatásának látható nyomait, megmentette az utókornak. Soknak a felszólalások közül ma már ő sem tudja urát adni, emlékei elmosódtak, másoknak hiányzó részleteit még élő kortársai emlékezetéből pótolja, de oly eredményyel, hogy sikerült a terjedelmes hat kötetben hű és való képét adni az országgyűlési alsótábla tárgyalásainak, a legérdekesebb incidensekkel, a beszédek gondos és tömör kivonatolásával s néhány fejezetre terjedő, vonzóan írt memoirszerű ismertetésével a 48 előtti országgyűlési állapotoknak, a politikai helyzetnek s a pozsonyi követi életnek. Nem érdektelen megtudni például, hogy ezen az országgyűlésen jött először használatba a «törvényjavaslat» elnevezés törvényjavallat helyett, és pedig Zsoldos Ignácz indítványára.

Növeli a munka becsét, hogy Kovács Ferencz az országgyűlési hivatalos irományokat, a feliratokat és törvényjavaslatokat is bevette eredeti szövegek szerint, kivéve a büntető és a nagyobb váltó- és csődtörvényjavaslatokat. Így a zsidók emancipatiója ügyében készített feliratokkal és javaslatokkal együtt közli a külföldi zsidók bevándorlása ellen hozott törvényhozási intéz-

kedések szövegét is; továbbá a királyi választ a vegyes házások ügyében, a főrendek válaszfizeteteit az áttérések tárgyában stb.

Eltelkintve az 1843 iki törvényhozás ez érdemleges alkotásaitól, nem kevésbbé tanulságos és érdekes az az anyag, melyet itt a tanácskozás alakiságai tekintetében összefoglalva veszünk. A törvényhozás szerves külső munkáját, az 1848 előtti országgyűlés összealkotását, gépezetét, így az országos, a kerületi ülések és a vegyes ülések rendszerét és viszonyát egymáshoz részletesen taglalja a szerző külön fejezetben. A mi a törvényhozás és a fejedelem souverainitásának egymáshoz való viszonyát s annak közjogi kinyomatát, úgy a két tábla, mint politikai testületek közötti különbségek megvilágítását illeti, erre nézve is elvi érdekű praecedensekben gazdag a napló, melyeket sikerrel értékesíthet majdan az, a ki egykor parlamenti jurisprudentiánk rendszerét összefoglalni s a parlamenti jog codificatióját keresztülvinni vállalkozni fog. Nagyon megkönnyíti a momentuosus mű áttekintését az a betűrendes tárgymutató is, mely az egyes kötetekhez van csatolva.

—*n*—*r*.

MONTESQUIEU ÉS ROUSSEAU.

— Második és befejező közlemény. —

II.

Az «*Esprit des lois*» czélja volt általános szabályokat felállítani az államok szervezésére nézve, a népek természeti és történeti viszonyainak figyelembevételével. Ha czíme nem gyaníttatja is a politikai jelleget, egész terjedelmében sokkal inkább történeti és politikai mű, mint jogi okoskodások összegezése.

Kell, hogy a törvények az államforma természetének és alapelvének megfelelők legyenek, mert ezen alapelvnek legfőbb befolyása van a törvényekre, úgy, hogy ezek amabból önként, szükségszerűleg következnek. Ezért fejtegeti oly terjedelmesen Montesquieu minden államforma természetét és (Aristotelest követve) azon törvényeket, melyek minden egyes államformának megfelelnek. Az «*Esprit des lois*» egész rendszerességre törekvő része: az I—X. könyvek tartalma nem más, mint Montesquieu államformatanáinak kifejtése.

Aristoteles óta, kinek államformatana, minden ellenkező theoriák mellett is és dogmatikai szempontból fogyatékoságának minden megkísérelt kimutatása daczára is, ma is praedominál az államtudományban, egész a legújabb időkig számtalan elmélet merült fel, a nélkül azonban, hogy